Vihreän ja digitaalisen siirtymän kaksoishaaste

Euroopan muuttaminen hiilineutraaliksi tai jopa hiilinegatiiviseksi ensimmäisenä maanosana maailmassa on vaativa tehtävä. Teollisuuden ja poliitikkojen vahvan sitoutumisen avulla se on kuitenkin mahdollista. EU:n rahoituskehyksestä ja elpymisrahastosta on varattu vihreän siirtymän edistämiseen 30 % eli 550 miljardia euroa.

Siirtymä vihreään talouteen saa aivan uuden ulottuvuuden, kun se yhdistetään digitalisaation mahdollisuuksiin. Näiden kahden vahvan megatrendin risteyskohdassa syntyy uusia yrityksiä, joita arvostetaan ja jotka houkuttelevat sijoituksia.

Suomalaisilla yrityksillä on erittäin hyvät asemat tässä laajassa ja merkittävässä siirtymässä. Olemme jo vakiinnuttaneet asemamme maailmanlaajuisesti monien vihreän talouden edellyttämien ratkaisujen johtavina toimittajina. Mahdollisuuksia vahvistavat Suomen erittäin kunnianhimoiset kansalliset tavoitteet hiilineutraaliudesta vuoteen 2035 mennessä sekä eri toimialojen konkreettiset suunnitelmat näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Koronapandemia on nopeuttanut Suomen kehitystä globaaliksi vihreän ja digitaalisen siirtymän malliympäristöksi. Kokonaistilanne ei ole muuttunut, mutta markkinoilla on ollut häiriöitä ja uutta kysyntää syntyy.

Tämä oli DGC-tutkimussuuntamme lähtökohtana elokuun 2020 alussa.

Tiimi päätti jo heti alussa valita hyvin konkreettisen lähestymistavan. Tavoitteena oli luoda uusia temaattisia liiketoiminnan ekosysteemihankkeita vihreässä sähköistymisessä. Hankkeet oli suunniteltu konkreettisiksi pilottitapauksiksi Suomessa, jossa niitä voitaisiin skaalata järjestelmänlaajuisiksi vientitapauksiksi Euroopan markkinoille.

> Yrityksille siirtymä tarkoittaa uusia strategioita, liiketoimintamalleja, alustoja ja innovaatioita sekä uusia taitoja ja osaamisrakenteita.

Tämän tutkimussuunnan kolme merkittävää tulosta:

1 Tiimi kävi otolliseen aikaan keskusteluja ministerien ja keskeisten virkamiesten kanssa ja vaikutti siten Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman muotoutumiseen. Suomen kestävän kasvun ohjelma on hyvin suunniteltu, ja yrityksillä on merkittävä rooli, kun ensimmäiset rahoitushaut alkavat syksyllä 2021.

2 Vihreä ja digitaalinen siirtymä aiheuttaa usein häiriöitä haastamalla perinteiset toimintatavat. Järjestelmänlaajuisten vientitapausten rakentamisessa tarvitaan uudenlaista, hieman muunneltua lähestymistapaa. Yritysten tavoitteellinen tiimityö asetettiin vertailukohdaksi ja pilotoitiin yhdessä ulkoministeriön ja Business Finlandin kanssa DGC-hankkeen yhteydessä. Tältä pohjalta suunniteltiin uusi DGC-vientiohjelma. Ohjelma vahvistaa entisestään Team Finlandin yhteistyötä yhä useamman suomaisen yrityksen hyväksi. Business Finland ja ulkoministeriö vastaavat ohjelman johtamisesta.

3 Liiketoiminnan ekosysteemeille luotiin uusi temaattisen yhteistyön malli. Kaksoishaastetiimin alustavat keskustelut johtivat yhteisten toimenpiteiden kehittämiseen. Yksi esimerkki on kaupunkien pitkälle optimoitujen älykkäiden energiajärjestelmien (HOPE) ohjelma, jonka puitteissa yhdentoista yrityksen ja viiden tutkimuskumppanin yhteenliittymä kehittää viitekehystä tulevaisuuden monimutkaisten energiajärjestelmien hallintaan. Toinen esimerkki on Suomen kansallista vetyklusteria koskeva aloite, jonka puitteissa 36 yritystä edistää yhteistyössä Suomen siirtymistä kohti vetytaloutta. Lisäksi käynnissä on useita kahdenvälisiä yhteistyöhankkeita.

> Koronapandemia keskeytti päivittäiset rutiinimme kesällä 2020. Avoimin mielin käydyt kiireettömät keskustelut eri alojen edustajien kanssa ovat osoittautuneet hedelmälliseksi ja arvostetuksi lähestymistavaksi.

Viestimme yritysten johtajille ja hallitukselle

Keskeiset viestimme yritysten johtajille:

1 Digitaalisen ja vihreän siirtymän risteyskohdassa syntyy mahdollisuuksia uusille liiketoimintamalleille, innovaatioille ja teknologian kehitykselle. Olemme vasta raapaisseet innovaatiopotentiaalin pintaa esimerkiksi energiajärjestelmien hallinnassa, tekoälyn käytössä ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa, teollisuuden hiilestä luopumisessa sekä vetytalouden ja kiertotalouden edistämisessä.

2 Tarvitsemme toisiamme, kun perinteiset mallit murtuvat. Parhaita mahdollisia malleja liiketoiminnan uusien ekosysteemien rakentamiseen ja hallintaan ei ole vielä löydetty. Edelläkävijöinä velvollisuutemme on kokeilla uusia lähestymistapoja, koska valmista käsikirjoitusta ei ole olemassa.

Keskeiset viestimme hallitukselle:

1 Suomella on paremmat lähtökohdat vihreään ja digitaaliseen siirtymään kuin useimmilla muilla mailla. Hallituksen tukea tarvitaan, koska olemme menossa kohti murrosta. Business Finlandin rahoitus johtaville yrityksille on osoittautunut toimivaksi malliksi. Yrityksillä on oltava mahdollisuus testata ja kokeilla, ja ne tarvitsevat myös aikaa ja tilaa ajatella uudella tavalla. Hallituksen tuki auttaa yrityksiä luomaan tarvittavaa tilaa. Tämän rahoituksen jatkuminen on varmistettava. Se on hyvä sijoitus suomalaisten, talouden ja maailman tulevaisuuteen.

2 Kotimaista julkista innovaatiorahoitusta on lisättävä merkittävästi ja se on kohdennettava liiketoimintalähtöisesti osaamiseen kasvualoilla. Kansallinen tavoite on nostaa TKI-investointien osuus 4 %:iin bruttokansantuotteesta. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää pitkän aikavälin sitoutumista sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Yksityinen sektori on jo ilmaissut sitoutumisensa. Nyt odotamme julkisen sektorin sitoutumista.

Anne Jalkala, Fortum

Simo Säynevirta, ABB

Riikka Heikinheimo, EK